

मराठी शिकवू या गोडीने-वेगाने (२५ तासांत मराठी)

लेखिका: कै.*सौ. शारदा शिंत्रे

(टंकलेखक: केदार म्हसवडे)

रोहिणी बालक-पालक विशेषांक, सप्टेंबर १९९२

प्रत्येक व्यक्तीच्या जडणघडणीमध्ये ‘भाषा’ हा फार महत्त्वाचा घटक असतो. डॉ. पु. ग. सहस्रबुद्धे तर भाषाशिक्षणाला फार महत्त्वाचे स्थान देत! “एखादा विषय शिकतो तेव्हा आपण तोच एक विषय शिकतो. तेव्हा एक जीवन पद्धती आत्मसात करत असतो.” असा ते आवर्जून उल्लेख करीत. एरवी हे सारे आपल्या कळत नकळत घडत असते. परंतु माझ्या मुलाचे शिक्षण इंग्रजी माध्यमातून जेव्हा सुरू झाले, तेव्हा अनेक गोष्टी पालक म्हणून मला मला शिकताना त्यालाही त्रासदायक ठरू लागल्या. तेव्हा विचारचक्राला गती मिळत गेली. या आधी मुलीचे शिक्षण मराठी माध्यमातून झाले होते. तेव्हाही अनेक बाबी मला तितक्याशा पसंत नव्हत्या. विचार करू लागल्यावर त्या नापसंत चालीही पुन्हा आठवल्या. एक पालक म्हणून अस्वस्थ होण्यापलीकडे मी काहीच करू शकत नव्हते. १९७९ साली बालवाडी शिक्षिका होण्याचा योग आला होता. तेव्हा डोक्यातले अनेक प्रयोग ...तावून सुलाखून घेण्याची संधी मिळाली. त्या प्रयोगामधून १९८१ पासून “मराठी शिकवू या गोडीने-वेगाने” हा प्रकल्प अमलात आणता आला.

---

*शिंत्रेकाकूंचे ०२ ऑक्टोबर २०२५ रोजी दुःखद निधन झाले.

मराठी शिकणाऱ्या कोणालाही उपयोगी

मराठी बोलू व समजू शकणाऱ्या आपल्या महाराष्ट्रीय लहान मुलाप्रमाणे प्रौढांनाही ही पद्धत उपयोगी पडू शकते. मराठीचा गंधर्वा नसणाऱ्या एका छोट्या ७-८ वर्षांच्या मुलीने, आलेशाने, ७-८ दिवसांत एकूण ३-४ तासांच्या शिक्षणात १५-२० वाक्ये लिहिण्या-वाचण्याइतकी प्रगती केली होती. रोहिणीच्या या शिक्षण विशेषांकात या थोड्या वेगळ्या, धाडसी प्रयोगाची थोडक्यात सूत्ररूपाने माहिती देत आहे. अलिकडे शैक्षणिक प्रयोग अनेक जाणकार मंडळी यशस्वीपणे करत आहेत. अर्थात, प्रत्येकाच्या पद्धतीत थोडाफार फरक आहे. मला व्यक्तिशः सर्व पद्धतींची समग्र माहिती नाही. तरीही एक पालक म्हणून मला या कल्पना सुचल्या व मुलांना त्या आवडल्या, त्यांच्या पालकांना उपयोगी वाटल्या. त्यांची ही तोंडओळख. यावरच्या सर्व प्रकारच्या प्रतिक्रियांचे मनापासून स्वागत!

चित्र व अक्षर यांची फारकत

कोणत्याही पालकांना किंवा बालवाडीच्या ताईला विचारले तर पहिले उत्तर येते: ‘क’ कमळाचा, ‘ब’ बदकाचा, ‘ग’ गणपतीचा किंवा गवताचा! साधारणतः घरोघरीही ‘अ’ पासून ‘झ’ पर्यंत अक्षरे आणि त्या अद्याक्षरांनी सुरू होणाऱ्या शब्दांची चित्रे असणारा तक्ता पालक हौसेने आणतात. प्रत्यक्षात ‘ब’ या अक्षराच्या आकारापेक्षा बदकाचे चित्र जास्त आकर्षक असते. मूल तोंडाने “ब ब बदकाचा” म्हणत असले तरी, त्याचे लक्ष (असले तर) ते बदक, त्याचा रंग, चोच, पाणी इत्यादींकडे असते. अनेकवेळा ‘ब’ हे अक्षर समोर असूनही त्याने पाहिलेलेसुद्धा नसते. अशा पद्धतीमुळे मुळात ‘ब’ हा जो आकार होतो त्या ... ची खूण म्हणून असं अर्धवर्तुळ, त्यात तिरकी रेघ, व शेजारी चिकटून उभी रेघ असे ‘ब’ हे अक्षर येते हा महत्त्वाचा भागच निसटून जात असतो. विशिष्ट उच्चारासाठी विशिष्ट आकाराचे चित्र ही जी योजना भाषा शिक्षणात आहे ती लक्षात येणे महत्त्वाचे आहे. तशी एकदा आणून दिली की मुले त्यादृष्टीने विचार करून अक्षरशः ढीगभर शब्द मागू लागतात.